

References

1. Arhipova O. V. Ideja obrazovanja v kontekste postneklassicheskoy paradigmy / O. V. Arhipova, Ju. M. Shor // Universum: Vestnik Gercenovskogo universiteta. – 2013. – №4. – S.3–12.
2. Knysh I. V. Gumanitarni ta pryrodnychi nauky v postneklasichnij osviti [Elektronnyj resurs] / I. V. Knysh // Filosofija nauky: tradycja ta innovacii'. – 2013. – №2. – S.25–33.
3. Mihajlov F. T. Obrazovanie i vlast' / F. T. Mihajlov // Voprosy filosofii. – 2003. – №4. – S.31–47.
4. Rubinshtejn S. L. Princip tvorcheskoj samodejatel'nosti. (K filosofskim osnovam sovremennoj pedagogiki) / S. L. Rubinshtejn // Voprosy psihologii. – 1986. – №4. – S.98–116.
5. Hutorskoj A. V. Ideologija chelovekosoobraznosti v obrazovanii i pedagogike [Elektronnyj resurs] / A. V. Hutorskoj // Internet-zhurnal «Jeidos». – 2010. – 23 aprelja // <http://www.eidos.ru>

Serednya V. G., Researcher, Department of Philosophy of Education, Dnipropetrovsk Regional Institute of Postgraduate Education (Ukraine, Dnepropetrovsk), yu_h@inbox.ru

Philosophical-educational principles of spiritual becoming as the basis of man dimensional goal-setting and postnonclassical education

In the article the problems of the new system of values and goal-setting postnonclassical education, based on the principle of domination of spiritual development priority, are considered. On the basis of systematic and synergetic methodology, combining the approaches of philosophy of education and pedagogy theory disclosed unexplored aspect of the problem, associated with the targeted impact of society on the educational environment for its transformation on the basis of human dimension principle. It is shown that the said principle is general methodological nature for purposes of forming postnonclassical education goals. It is grounded noosphere issues priority in the educational system of goal-setting.

Keywords: philosophy of education, postnonclassical education, spirituality, goal-setting in education, values, development, personality.

Serednia V. G., соискатель кафедры философии образования, Днепропетровский областной институт последипломного педагогического образования (Украина, Днепропетровск), yu_h@inbox.ru

Философско-образовательные основания становления духовности как основы человекомерного целеполагания постнеклассического образования

Рассмотрены проблемы становления новой системы ценностей и целеполагания постнеклассического образования, исходя из доминирования принципа приоритетности духовного развития человека. На основе использования системной и синергетической методологии, сочетания подходов философии образования и теории педагогики раскрыт малоисследованный аспект проблемы, связанный с целенаправленным воздействием общества на образовательную среду с целью ее трансформации на основе принципа человекомерности. Показано, что указанный принцип носит общеметодологический характер для формирования целей постнеклассического образования. Обосновано приоритетность ноосферной проблематики в системе образовательного целеполагания.

Ключевые слова: философия образования, постнеклассическое образование, духовность, целеполагание в образовании, ценности, развитие, личность.

* * *

УДК 314.156.(477)

Чуйкова О. В.,
кандидат філософських наук, доцент кафедри
філософії та біоетики, Одеський національний
медичний університет (Україна, Одеса),
mallena07@inbox.ru

**КОНЦЕПЦІЯ НЕЙРОБІОЛОГІЧНОЇ ОБУМОВЛЕНОСТІ
МОРАЛІ У МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ ЕТИКИ ТА ЕСТЕТИКИ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ (ПСИХОЛОГІВ ТА МЕДИКІВ)
МЕДИЧНИХ ВУЗІВ**

Викладання гуманітарних дисциплін у медичних вищих потребує особливого підходу. Ми використовуємо трансдисциплінарний метод поєднання етики та естетики з нейробіологічними ідеями Дамасіо, Голдберга, Сакса. Цей метод розкриває межі для появи нового типу знання, нових понять – наприклад, моральної сліпоты, моральної агнозії. Здоров'я або пошкодження певних ділянок мозку відповідає за моральність або аморальність людини. У разі систематичної аморальної поведінки ставиться діагноз моральної агнозії.

У разі, якщо суспільство не може правильно ставитися до уразливих людей з когнітивними порушеннями, наприклад, що виникають після травми або зважаючи на старий вік, або до пільгових категорій, те суспільство отримує діагноз моральної/соціальної сліпоты.

Трансдисциплінарне знання має древню філософську традицію. Сучасні нейробіологи Дамасіо, Голдбергер, Сакс джерелом для своїх концепцій нейробіологічної обумовленості моралі узяли філософські концепції Декарта і Спінози. Формування нової методики викладання етики і естетики в медичних вищах може базуватися на новаторських ідеях філософії, нейробіологічної обумовленості моралі індивідуальної і громадської.

Ключові слова: трансдисциплінарний метод, моральна агнозія, моральна сліпота, етика, нейробіологія, філософія, медицина.

Викладання етики та естетики у медичних вищах потребує враховувати специфіку професійного напрямку факультетів – медичного та психологічного, – це в свою чергу потребує особливого методичного підходу. Ми використовуємо трансдисциплінарний метод викладання як такий, що допомагає відтворити нове знання з поєднаних дисциплін гуманітарного та медичного напрямку. Для вказаній специфіки викладання є доцільним саме використання трансдисциплінарного поєднання філософії, етики та естетики, нейробіології. Таким чином, ми знайшли нейробіологічну обумовленість моралі в кожному конкретному випадку та загалом. В статті ми вказуємо на концептуальний підхід до викладання етики та естетики у медичних вузах.

У сучасній нейробіології актуальною та трендовою є концепція мозку, що відчуває. Саме таку концепцію Антоніо Дамасіо знаходить у роботі «Етика» філософа Бенедикта Спінози. Отже, протиставлення емоцій та розуму стало реліктовою ідеєю. Сучасні нейробіологи визначили частини головного мозку та шляхи, які необхідні для того, щоб відчувати емоції. Нове знання про природу емоцій та розуму, їх цілісне поєднання ми знаходимо у новітній концепції етики Спінози в епоху Нового часу та у знахідках сучасних нейробіологів, яке розвинуло наш погляд на природу людини. Дамасіо вважає, що людина не може знати, ким є насправді, якщо не розуміє технології діяльності мозку, які знаходяться у підвалинах почуттів та емоцій, зокрема, що саме є чинником емоцій, що призводить до появи почуттів, як саме вони впливають на наші рішення, соціальну поведінку, творчість, яким чином вони відповідають процесам еволюції. Водночас є важливим диференціювання емоцій та почуттів, тому що така різниця відкриває шлях для дослідження природи афекту, відкриває шлях для пояснення походження і змісту почуттів.

Нейробіологічні підвалини для етики дійсно існують, як стверджує Дамасіо, спираючись на відповідну концепцію Спінози, яку він виклав у «Етиці» у період Нового часу. Але надбанням сучасних нейробіологів є усвідомлення нового розуміння емоцій та почуттів, яке появляється з усвідомлення того, що моральна поведінка починається не з людей. В певних випадках нелюдські істоти поводяться таким чином, який можна порівняти з мораллю людей, незважаючи на відмінність намірів та цілей між людьми та нелюдськими істотами. Цікаво, що моральна поведінка – це емоційна поведінка, тобто співчуття, сором, обурення, домінування пихатості або підкорення. Як у випадку з культурою, моральній поведінці вчать у колективі, а потім ця засвоєна у колективі наука є інвестицією у формування моральної поведінки загалом. Тільки люди можуть кодифікувати та виокремлювати правила моральної поведінки. Тварини можуть вести себе таким чином, який схожий з моральним, але тільки у людей

є етика та написані закони, завершена система правосуддя. Тварини можуть демонструвати прихильність, але тільки люди мають любов у справжньому сенсі цього слова. Саме Спіноза передбачував багато із сучасних ідей у відношенні до емоцій, почуттів та етики, які тільки зараз приймають завершений вигляд саме завдяки нейронауці. Отже погляд Спінози на проблему розуму–тіла є дуже сучасним. До того ж Спіноза передбачував ті погляди на біологію та розум, які не сприймалися сучасною наукою [5].

Підстави для того, щоб у нейробіологічних дослідженнях спиратися на філософську етику та медико–біологічні дослідження філософів Нового часу досить суттєві. Наприклад, Спіноза визначає душу як ідею тіла. Власне тіло людини є об'єктом ідеї, що відтворює людський дух, про що йдеться у «Етиці» (частина 2, теорема 13) [5]. Але Спіноза на відміну від Аристотеля або схоластиків не стверджує, що ідея будує сутність тіла, навпаки, у Спінози ідея (душа) лише виражає природу тіла в особовій формі. Аристотель пояснює характер існування тіла якостями ідеї–форми, що властиве саме цьому тілу. Спіноза, навпаки, пояснює особливості людського духу устроєм та діями його предмету, тіла. «Для определения того, чем Дух человека отличается от прочих и в чем превосходит прочие души, нам необходимо познать, как мы сказали, природу его объекта, то есть человеческого Тела» (частина 2, теорема 13) [5]. Людський розум краще і чистіше за все проявляється у діях тіла, завдяки яким людина співіснує з іншими тілами у природі, як вчить Спіноза. «Кто имеет Тело, способное ко многим действиям..., тот имеет Дух, большая часть которого является вечной» (теорема 39, доказ) [5]. Незважаючи на різницю вчень про душу Декарта та Спінози, у їх підґрунті знаходиться важлива ідея, що притаманна філософії, а також поєднує їх вчення – йдеться не про протилежність тіла та душі, а лише їх різницю, при цьому вони взаємодіють через контролюючи частини головного мозку. Можна навіть сказати, що Спіноза підхопив думку, яку Декарт виклав у трактаті «Світ» і сховав його (наляканий процесом над Галілеєм), та розвинув її. Також у своїй останній книзі Л. С. Виготський написав наступний науковий заповіт: «Проблеми Спінози чекають свого рішення, без якого неможливий наступний день нашої психології» [1, с. 301]. Тож до Антоніо Дамасіо вітчизняні психологи були достатньо обізнані про сучасний сенс філософської концепції етики Спінози.

Рене Декарт в своїй концепції людини як «мислячої речі», місцедлядуші відвів епіфізі, зокрема шишковидній залозі. Епіфіз називають залозою внутрішньої секреції, функцію якої нейробіологи відкрили останньою. Глибока розташованість епіфізу у головному мозку, нібито вказує на його значущість, що призвело до сприймання його у якості «містичної» залози, навколо функції якої склалося декілька метафізичних теорій. Дану версію підтверджують релігійно–духовні стародавні практики, зокрема психосоматичні практики йоги, буддизму. Декарт був впевнений в унікальному місці у глибині головного мозку шишковидної залози через його непарну анатомічну структуру. Також є питання, чи є нейробіологічна обумовленість духовності та душі людини? Дамасіо також стверджує, що духовний стан людини – це органічний стан людини, гормональний, за який відповідають певні частини головного мозку та тіла в цілому. Наприклад, духовність є проявом максимального стану благополуччя,

легкого, збалансованого, гармонійного функціонування організму. Також з досвіду багатьох прикладів з багатьох світових культур відомо, що духовний стан людини, духовна цілеспрямованість є найкращим станом для виживання людини. Дамасіо пише про приклад Спінози, якого навколишнє іудейське ортодоксальне середовище зробило вигнанцем, переслідувало та затравлювало, зробило самотнім, але він навпаки поганому ставленню до себе зберігав доброту, спокій, мудрість, знання, когнітивну спрямованість. Саме такий стан духу допомагає подолати звичайні людські повсякденні страждання, біль, депресію. Позитивний або негативний емоційний стан впливає на невдалий або вдалий досвід життя, а також формує нове знання у фармакології, підштовхує до розробки нових ліків. Таким чином, знання про те, як працює мозок, розум може допомогти людям подолати повсякденні соціальні проблеми [5].

Прикладів досліджень, що підтверджують теорію нейробіологічної обумовленості етики та моралі людини, досить багато – зокрема діти з пошкодженнями певних частин головного мозку у дорослому віці мають суттєві недоліки у повсякденній соціальній поведінці, при цьому вони зберігають свої інтелектуальні здібності. Вони занадто холоднокровні та вміють цинічно досягати своєї мети, керуючись принципом «мета виправдовує засоби», тому що пошкоджені частини головного мозку не дають проявлятися соціальним емоціям, наприклад співчуттю, сорому, почуттю провини. Такі люди ніколи не навчаються соціальним конвенціям та етичним правилам поведінки з іншими людьми.

Отже, між етикою, моральністю існує пряма кореляція; і так само, аморальність найчастіше обумовлена пошкодженнями певних частин головного мозку. Елхонон Голдберг ретельно розробив концепцію етики та моралі, що обумовлена саме діяльністю нейронів у лобних ділянках. Голдберг вважає, що лобні ділянки є вищою моральною інстанцією соціальної поведінки, соціальних емоцій сорому, співчуття, провини; водночас результатом недорозвиненості, ураження лобних ділянок буде аморальність. Також Голдберг розробив нейробіологічне підтвердження аморальності людини як прояву хвороби лобно–базального синдрому. Це та категорія осіб, для яких мета виправдовує будь–які засоби її досягнення, які мають слабкий контроль над бажанням задовольнити свої примхи, вони не мають внутрішніх моральних меж, вони роблять все, що їм заманеться і коли їм заманеться, не переймаючись про соціальні табу, правові заборони, межі моралі. Такі особи не бачать наслідки їх дій у захопленні досягти омріяної мети. Все перелічене свідчить про соціальну недорослість або соціопатію, або моральну агнозію внаслідок лобно–базального синдрому. Тож виникає запитання: чому одні люди мають моральні межі і послідовно сліdkують за ними незважаючи на провокуючі обставини, а інші мають такий нейронний хворобливий стан лобно–базальних долей, що виникає нове поняття моральної агнозії? Поняття моральної агнозії виникає завдяки трансдисциплінарному поєднанню в концепції Голдберга нейробіології, моралі, філософії, біоетики.

Психіатри пропонують теорії, які пояснюють, чому загальні моральні правила, незважаючи на обізнаність у цих правилах, виконуються по–різному вже дорослими особами. Вони переконані: рання взаємодія матері і дитини

важлива для нормального розвитку лобово–базальної кори у перші місяці життя. Навпаки, відсутність матері, досвід стресу у перші місяці життя може безповоротно пошкодити лобово–базальну кору, зробивши особу чуттєвим до психіатричних захворювань у подальшому житті. Якщо це припущення справедливе, то воно дійсно показує, що ранні соціальні взаємодії допомагають сформувати головний мозок, рання сенсорна стимуляція сприяє розвитку зорової кори у потиличних ділянках, а сенсорна деривація у ранньому житті стримує її розвиток. Можна припустити, що соціальна стимуляція є для розвитку лобної кори тим самим, чим зорева стимуляція є для розвитку потиличної кори. Також ми можемо замислитися, чи є кореляція між впорядкованістю розвитку лобних доль, і навпаки, чи може хаотичність навколишнього середовища хворобливо впливати на розвиток людини? Оскільки лобний розвиток у когнітивній діяльності грає ведучу роль, рання взаємодія зі впорядкованим навколишнім середовищем може зробити рішучий крок у когнітивному стані людини.

Голдберг продовжує цю думку наступним чином: лобні долі відповідають за когнітивну діяльність, а лобна кора відповідає за моральний розвиток. Він проводить аналогію між розвитком зору у потиличній корі, мовним розвитком у скроневій корі, а моральний розвиток відбувається у лобній корі. Таким чином, моральний кодекс може мислитися як таксономія санкціонованих дій і видів поведінки. Префронтальна кора є асоціативною корою лобових доль, «доль дій». Згадаємо, що задня асоціативна кора кодує загальну інформацію про зовнішній світ. Вона містить таксономію різних існуючих речей і дозволяє розпізнати окремі екземпляри як такі, що належить до відомої категорії. Аналогічно, чи може префронтальна кора містити таксономію усіх санкціонованих моральних дій і видів поведінки? І може бути, подібно до того, як ушкодження або недостатній розвиток задньої асоціативної кори породжує предметну агнозію, ушкодження або недостатній розвиток префронтальної кори породжує моральну агнозію? [2].

Крайні порушення людських норм поведінки інтуїтивно вражають нас як аномальні; те, що вони «аномальні» за визначенням, є трюїзмом. Не випадково ми використовуємо слово «хворої» для опису таких видів поведінки. Інстинктивно ми відмовляємося приймати їх як частину «нормальної» поведінки і намагаємося зрозуміти їх в «клінічних» термінах. Але розширюючи поняття кримінального безумства, ми знецінюємо фундаментальні правові і етичні поняття. Потрібно бути дуже обережним, проводячи рису між кримінальністю і психічною хворобою, між мораллю і біологією. Відношення між ушкодженням лобових доль і злочинністю є таким, що особливо інтригує і складним. Ушкодження лобних доль викликає погіршення прозорливості, контролю за імпульсами і передбачення наслідків, що часто веде до соціально неприйнятної поведінки. Це особливо справедливо, коли ушкодження зачіпає орбітальну поверхню лобних доль. Пацієнтів, уражених цим «псевдопсихопатичним» синдромом, відрізняє прагнення до негайного задоволення, вони не обмежені ні соціальними правилами, ні страхом покарання [2]. Голдберг надав приклад дослідження мозку чоловіка з синдромом асоціального розладу особистості, де було знайдено зменшення кількості сірої речовини в його лобових долях. Це частково є вродженою, а не

викликаною факторами середовища, такими як жорстоке ставлення. Давно відоме існування природженого нахилу до дисфункції мозку внаслідок спотворених типів міграції нейронних клітин. Якщо це твердження вірне, то тоді ймовірно, що люди з певними природженими формами дисфункції мозку можуть бути особливо схильні до анти-соціальної поведінки. Таким чином, необхідно сприяти конструктивному міждисциплінарному обговоренню.

Голдберг розповів історію молодого чоловіка, який після автокатастрофи став некерованим внаслідок черепово–мозкової травми, але навколишнє середовище відрізнялось моральною та соціальною сліпотою: воно тільки звинувачувало чоловіка у злочинній поведінці і відмовлялося визнати його хворобливий стан психіки. Отже, подвійні стандарти існують навіть в охороні здоров'я, де не має страхування на випадок когнітивних розладів або інших психічних розладів. Таким чином, ушкодження лобових доль супроводжується проблемою моральної громадської сліпоти. Багато історій підводять нас до широкої проблеми розуміння суспільством психічної хвороби. Хоча формально освічена публіка розуміє сьогодні, що пізнавальна діяльність є функцією мозку, це абстрактне знання часто не співвідноситься з конкретними ситуаціями реального життя. Подвійні стандарти є очевидними навіть на рівні проведення політики в області охорони здоров'я і медичного страхування: якщо до фізичного здоров'я відносяться серйозно, то «психічному» здоров'ю приділено дуже мало місця.

Життєві установки проводять різку відмінність між «фізичними» і «нефізичними» симптомами і між «фізичними» і «нефізичними» органами тіла. Проблеми із зором і слухом, кульгавість, односторонній парез тіла незмінно сприймаються як фізичні, викликають участь і готовність допомогти. Тілесна природа цих симптомів уловлюється негайно, але більшість неспеціалістів не поспішатимуть співвіднести їх з мозком. В протилежність цьому, пацієнтам з пізнавальними розладами часто відмовляють у співчутті, якого удостоюються люди з фізичними захворюваннями, замість цього до них поведуться з моралістичними, майже пуританськими позиціями. Олівер Сакс зробив багато для просвіти широкої публіки про дії неврологічних ушкоджень на пам'яті, що погіршала, сприйняття або розмови зазвичай може бути усвідомлена широкою публікою, то дефіцит управління, викликаний ушкодженням лобових доль, майже ніколи не усвідомлюється. Якщо вказують на імпульсивність пацієнта, його примхливість, байдужість, відсутність ініціативи, то поширеною думкою буде звинувачення особи, а не стану мозку. Необхідно помістити «особу» і пов'язані з нею прояви психіки туди, де вони знаходяться, – в мозок. Зрозумів це можна виправити неумисну бездушність, а іноді і пряму жорстокість суспільства по відношенню до найбільш руйнівного з усіх ушкоджень мозку – ушкодженням лобових доль.

Висновки. Отже, для появи нового типу знання необхідно сприяти конструктивному міждисциплінарному обговоренню. Певні типи легкої дисфункції лобних доль можуть зробити індивіда аморальним, зберігаючи його здатність до планування і тимчасової організації. У такому разі, чи представляє це можливий механізм соціопатії («моральної сліпоти»)? Чи можливо, що соціопатична поведінка викликається розладом раннього розвитку

любних доль? Трансдисциплінарна методика дослідження дозволяє ставити питання у такому ракурсі та інакше вирішувати конфлікти з аморальними особами. Таким чином, завдяки Голдбергу та іншим нейроспеціалістам, підвищено розуміння ролі лобних доль у моральному розвитку людини. Функцією лобних доль мозку є забезпечення звірення ефекту дії з початковим наміром; при їх поразці цей механізм страждає і хворий перестає критично ставитися до результатів своєї дії, виправляти допущені ним помилки і контролювати правильність протікання своїх актів. Видно основний принцип функціональної організації людського мозку: жодне з його утворень не забезпечує цілком яку-небудь складну форму людської діяльності, але вносить свій високоспецифічний вклад в організацію поведінки людини. Голдберг досліджує лобну частину мозку, яка робить нас тим, хто ми є, і визначає нашу самобутність, яка містить в собі наші бажання, амбіції, особу, суть. Якщо пошкоджені інші частини мозку, неврологічне захворювання може проявлятися у втраті мови, пам'яті, сприйняття або руху. Проте суть індивідуума, ядро особи, зазвичай залишається не зачепленою. Усе це змінюється, якщо захворювання вражає лобові долі. Те, що втрачається в цьому випадку, вже не просто властивість нашої душі. Це і є наша душа, наша суть, наше Я. Лобні долі є найбільш специфічно людськими з усіх мозкових структур, і вони грають вирішальну роль в успіху або невдачі людських починів [2].

Лобні долі реалізують вищі і складніші функції мозку – керуючи. Вони пов'язані з інтенціональністю, цілеспрямованістю і ухваленням складних рішень. Вони досягають значного розвитку тільки у людей; можна сказати, що вони роблять нас людьми. Уся людська еволюція дістала назву «епохи лобних доль». Мотивація, ініціатива, передбачення, прозорливість, а також ясне уявлення про свої цілі є центральними для успіху у будь-якій сфері життя – усі ці передумови успіху контролюються лобними долями. Навіть незначне ушкодження лобних доль призводить до апатії, інертності і байдужості [2]. Наша здатність утілювати свої цілі залежить від нашої здатності критично оцінювати власні дії і дії людей, що оточують нас. Ушкодження лобних доль породжує катастрофічну сліпоту в судженнях.

Лобні долі мають вирішальне значення для будь-якого успішного процесу когнітивного розвитку і навчання, для мотивації і уваги. Сьогодні все більше відомо про складні синдроми, що зачіпають і дітей, і дорослих, – синдромі дефіциту уваги (СДВ) і синдромі дефіциту уваги з гіперактивністю (СДВГ), які викликаються щонайтоншою дисфункцією лобних доль і шляхів, що проводять, що сполучають їх з іншими частинами мозку [2]. Таким чином, лобні долі визначають нас як соціальних істот. І те, що біологічна зрілість лобних доль настає у віці, який кодифікується в практично усіх розвинених культурах як початок дорослості, більш ніж просто збіг. Але слабкий розвиток або ушкодження лобних доль може породити поведінку, позбавлену соціальних обмежень або почуття відповідальності, дисфункція лобних доль може сприяти кримінальній поведінці. Трансдисциплінарний метод створює нове знання, нові поняття, які покращують розуміння витоків моралі та аморальності та вказують на соціальні проблеми ставлення до когнітивної і моральної тематики.

Список використаних джерел

1. Выготский Л. С. Собрание сочинений / Л. С. Выготский. – М.: Педагогика 1982. – Т.6.
2. Голдберг Э. Управляющий мозг: Лобные доли, лидерство и цивилизация [Текст] / Элхонон Голдберг. – М.: Смысл, 2003. – 335 с.
3. Декарт Р. Размышления о первой философии [Текст] / Р. Декарт. – М.: Астрель, АСТ, 2005.
4. Сапин М. Р., Билич Г. Л. Анатомия человека: учебник в 3 т. [Текст] / М. Р. Сапин, Г. Л. Билич. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2008. – Т.2. – 496 с.
5. Спиноза Б. Избранные произведения. Научное издание [Текст] / Спиноза Бенедикт. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 608 с.

References

1. Vigotskiy L. S. Sobraniye sochineniy / L. S. Vigotskiy. – M.: Pedagogika, 1982. – T.6.
2. Goldberg E. Upravlyayushij mozg: Lobnie doli, liderstvo i civilizatiya [Text] / Elhonor Goldberg. – M.: Smisl, 2003. – 335 s.
3. Decart R. Razmishleniya o pervoj filosofii [Text] / Rene Decart. – M.: Astrel, ACT, 2005.
4. Sapin M., Bilich G. L. Anatomiya cheloveka: uchebnik v 3 t. [Text] / Sapin M., Bilich G. L. – M.: GEOTAR-Media, 2008. – T.2. – 496 s.
5. Spinoza B. Izbranniye proizvedeniya. Nauchnoye izdaniye [Text] / Spinoza Benedikt. – Rostov-na-Donu: Fenix, 1998. – 608 s.

Chujkova E. V., candidate of philosophical science, docent of the department of philosophy and bioethics of the Odessa National Medical University (Ukraine, Odessa), mallena07@inbox.ru

Conception of neurobiology conditionality of moral in methodology of teaching of ethics and aesthetics for students (psychologists and physicians) of medical institutions of higher learning

Teaching of humanitarian disciplines in medical institutions of higher learning requires the special hike. We use the transdisciplinary method of connection of ethics and aesthetics with the neurobiology ideas of Goldberg, Sax, Damazio. This method exposes borders for appearance of new type of knowledge, new concepts – for example, moral blindness, moral uncognition. A health or damage of certain areas of brain is responsible for morality or amorality of man. In case of systematic amoral behavior diagnosed moral uncognition. In case if society cannot correctly behave to the vulnerable people with cognition violations, for example, arising up after a trauma or because of old age, or to the favourable categories, that society gets the diagnosis of moral blindness. Transdisciplinary knowledge has ancient philosophical tradition. Modern neurobiology of Damazio, Goldberg, Sax a source for the conceptions of neurobiology conditionality of moral was take philosophical conceptions of Decart and Spinoza. Forming of new methodology of teaching of ethics and aesthetics in medical institutions of higher learning can be based on the innovative ideas of philosophy, neurobiology conditionality of moral individual and public.

Keywords: transdisciplinary method, moral uncognition, moral blindness, ethics, neurobiology, philosophy, medicine.

Чуйкова Е. В., кандидат философських наук, доцент кафедри філософії та біоетики, Одеський національний медичний університет (Україна, Одеса), mallena07@inbox.ru

Концепция нейробиологической обусловленности морали в методике преподавания этики и эстетики для студентов (психологов и медиков) медицинских вузов

Преподавание гуманитарных дисциплин в медицинских вузах требует особого подхода. Мы используем трансдисциплинарный метод соединения этики и эстетики с нейробиологическими идеями Голдберга, Сакса, Дамасио. Этот метод раскрывает границы для появления нового типа знания, новых понятий – например, моральной слепоты, моральной агнозии. Здоровье или повреждение определенных участков мозга отвечает за моральность или аморальность человека. В случае систематического аморального поведения ставится диагноз моральной агнозии. В случае, если общество не может правильно относиться к уязвимым людям с когнитивными нарушениями, например, возникающих после травмы или ввиду старости, или к льготным категориям, то общество получает диагноз моральной слепоты.

Трансдисциплинарное знание имеет древнюю философскую традицию. Современная нейробиология Дамасио, Голдберга, Сакса источником для своих концепций нейробиологической обусловленности морали взяли философские концепции Декарта и Спинозы. Формирование новой методики преподавания этики и эстетики в медицинских вузах может базироваться на новаторских идеях философии, нейробиологической обусловленности морали индивидуальной и общественной.

Ключевые слова: трансдисциплинарный метод, моральная агнозия, моральная слепота, этика, нейробиология, философия, медицина.

* * *